

«Ηθική και Δεοντολογία της Έρευνας στο ΑΠΘ – Θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα»

ΕΗΔΕ ΑΠΘ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 19.10.2022

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

ΑΝΝΑ ΔΕΣΠΟΤΙΔΟΥ

ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΠΘ

Θεμελιώδεις έννοιες του Δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας

- ▶ Ν. 2121/1993 «Πνευματική Ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα (ΦΕΚ Α'/25/4.3.1993)
- ▶ Αντικείμενο προστασίας: πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα → **«έργο»**
- ▶ Υποκείμενο προστασίας: ο **«δημιουργός»** → το φυσικό πρόσωπο που δημιουργεί το έργο: αποκτά το δικαίωμα με τη δημιουργική πράξη, χωρίς διατυπώσεις
- ▶ Περιεχόμενο δικαιώματος: **δέσμη απόλυτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων/«εξουσιών», περιουσιακών και ηθικών**, επί του έργου → «εξουσία ελέγχου» του δημιουργού, δηλαδή **α)** δυνατότητα καθορισμού των όρων χρήσης ή/και εκμετάλλευσης των έργων του από τρίτα πρόσωπα ή **β)** απαγόρευση χρήσης/εκμετάλλευσης αυτών – απόκρουση προσβολών
- ▶ Χρονικά περιορισμένο νομικό μονοπώλιο ως **ηθική και περιουσιακή ανταμοιβή** του δημιουργού για τη συμβολή του στην τέχνη, την επιστήμη, τον πολιτισμό & **κίνητρο δημιουργίας και προόδου**

Τα «όρια» της παρεχόμενης προστασίας

- ▶ **Περιορισμένη διάρκεια προστασίας:** Μετά τη λήξη του προβλεπόμενου χρόνου προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (life + 70 years), το έργο είναι ελεύθερο για χρήση από οποιονδήποτε (public domain)
- ▶ **Οι ιδέες και οι «γυμνές» πληροφορίες βρίσκονται εκτός του πεδίου προστασίας του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας**– διάκριση ιδέας/μορφής (idea/expression dichotomy)
- ▶ Έργο και πληροφορία **δεν ταυτίζονται** – Η προστασία των πρωτότυπων τμημάτων ενός έργου δεν αντίκειται στην ούτε περιορίζει την ελεύθερη ροή των πληροφοριών
- ▶ Εξαιρέσεις ή περιορισμοί των περιουσιακών δικαιωμάτων του δημιουργού *χάριν προστασίας γενικότερων συμφερόντων του κοινωνικού συνόλου (έρευνας, διδασκαλίας, ενημέρωσης, προαγωγής της τέχνης και του πολιτισμού κ.ο.κ): μέσα επίτευξης ισορροπίας (ά. 18 – 28Γ Ν. 2121/1993)*
- ▶ Επιτρέπεται η χρήση προστατευόμενων έργων από τρίτους *χωρίς άδεια & χωρίς αμοιβή των δημιουργών τους (ελεύθερη χρήση)*, υπό τη συνδρομή ορισμένων, ρητά προβλεπόμενων στο νόμο, προϋποθέσεων
- ▶ Απουσία γενικής ρήτρας δίκαιης χρήσης έργων, κατά το πρότυπο της ρήτρας “fair use” του αγγλοσαξονικού δικαίου προστασίας – «Κλειστό» σύστημα περιορισμών

Περιορισμοί ή εξαιρέσεις υπέρ της επιστημονικής έρευνας

- ▶ **Ελευθερία παράθεσης αποσπασμάτων** – άρθρο 19 Ν. 2121/1993 (πρβλ. άρθρο 10 παρ. 1-3 ΔΣ Βέρνης - Παρισίων)
- ▶ **Εξόρυξη κειμένων και δεδομένων** (“text & data mining”) – άρθρα 3 & 4 της Οδηγίας 2019/790/ΕΕ για την πνευματική ιδιοκτησία στην ενιαία ψηφιακή αγορά (DSM Directive) – Δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη

Ελευθερία παράθεσης αποσπασμάτων (ά. 9 Ν. 2121/1993)

- ▶ «Επιτρέπεται χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, η παράθεση σύντομων αποσπασμάτων από έργο άλλου νομίμως δημοσιευμένου για την υποστήριξη της γνώμης εκείνου που παραθέτει ή την κριτική της γνώμης του άλλου, εφόσον η παράθεση των αποσπασμάτων αυτών είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη και η έκταση των αποσπασμάτων δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η παράθεση του αποσπάσματος πρέπει να συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής και των ονομάτων του δημιουργού και του εκδότη, εφόσον τα ονόματα αυτά εμφανίζονται στην πηγή».
- ▶ Αυστηρές προϋποθέσεις - αόριστες νομικές έννοιες – ανάγκη ερμηνείας
- ▶ Περιορισμός που στηρίζεται στην ίδια τη φύση του επιστημονικού έργου, το οποίο, προκειμένου να αναγνωρισθεί, πρέπει να δημοσιευθεί, με αποτέλεσμα οι άλλοι να αναφέρονται σ' αυτό (βλ. ετερο-αναφορές)

Εξόρυξη κειμένων και δεδομένων (ά. 3 & 4 Οδηγίας 2019/790)

- ▶ Εισάγεται **εξαίρεση από το δικαίωμα της αναπαραγωγής** και την απαγόρευση εξαγωγής ουσιώδους τμήματος βάσης δεδομένων προκειμένου να επιτραπεί η διαδικασία της «εξόρυξης κειμένων και δεδομένων» **από έργα ή άλλα προστατευόμενα αντικείμενα**, δηλαδή η αυτοματοποιημένη αναλυτική τεχνική που αποσκοπεί στην ανάλυση κειμένων και δεδομένων σε ψηφιακή μορφή, με στόχο την παραγωγή πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, προτύπων, τάσεων και συσχετισμών.
- ▶ **Επωφελούμενοι της εξαίρεσης του ά. 3** : ερευνητικοί οργανισμοί (ά. 2 στοιχ. 1 της Οδηγίας) & ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς
- ▶ **Επωφελούμενοι της εξαίρεσης του ά. 4**: *κάθε επιχείρηση που επιθυμεί να αναλύσει αυτόματα δεδομένα για σκοπούς εμπορικούς, στατιστικούς ή άλλους*
- ▶ Σε κάθε περίπτωση: **επιτρέπεται μόνον** η αναπαραγωγή και εξαγωγή περιεχομένου έργων ή άλλου υλικού, **στο οποίο οι επωφελούμενοι έχουν νόμιμη πρόσβαση** (λόγω σύμβασης, συνδρομής κ.ο.κ.)

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!